

Student se specifickými poruchami učení na vysoké škole – otázky a odpovědi

*Olga Kučerová, Klára Špačková,
Anna Kucharská, Kateřina Skalová
Pražáková*

PEDAGOGICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Student se specifickými poruchami učení na vysoké škole – otázky a odpovědi

*Olga Kučerová, Klára Špačková,
Anna Kucharská, Kateřina Skalová
Pražáková*

PEDAGOGICKÁ
FAKULTA
Univerzita Karlova

Metodická publikace byla připravena v rámci projektu ESF pro VŠ II na UK, registrační číslo: CZ.02.2.69/0.0/0.0/18_056/0013322, který je realizován v rámci operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (2020–2022).

Publikace je určena ke vzdělávacím a metodickým účelům.

Anotace publikace:

Příručka je určena pro studenty se specifickými poruchami učení na vysoké škole. Formou otázek a odpovědí provede studenta situacemi, kterým může čelit v průběhu studia na vysoké škole.

Autoři publikace:

Mgr. et Mgr. Olga Kučerová, Ph.D., PhDr. Klára Špačková, Ph.D.,
doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D., Mgr. Kateřina Skalová Pražáková

Recenzoval: Mgr. Alice Rytychová

Dílo „Student se specifickými poruchami učení na vysoké škole – otázky a odpovědi“ autorek Olgy Kučerové, Kláry Špačkové, Anny Kucharské a Kateřiny Skalové Pražákové (Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta) je vydáno pod licencí Creative Commons BY-SA 4.0.

Obsah

Úvod	5
Terminologie.....	7
Co je specifická porucha učení?.....	7
Jaké specifické poruchy učení známe?	7
Co znamenají zkratky SPU a SP?	8
Je ADHD specifická porucha učení (SPU)?	8
Mohu na základě své diagnózy specifických poruch učení (SPU) získat při studiu nějaké úlevy?.....	9
Kolik se za služby Akademické poradny Pedagogické fakulty a využívání podpory platí?	9
Modifikace studijních podmínek v průběhu studia a přijímacího řízení	11
Mám diagnostikovanou poruchu učení, budu tak mít nárok na nějakou podporu v průběhu studia či při přijímacím řízení?.....	11
Uchazeč/student se specifickými potřebami / speciálními potřebami.....	13
Kdo je uchazečem/studentem se speciálními/specifickými potřebami?	13
A. Přijímací řízení.....	13
Mám doporučení k modifikaci k maturitní zkoušce, platí mi i při přijímacím řízení na VŠ?	13
S kým mám komunikovat, když potřebuji modifikaci při přijímacím řízení?	13
Jaké dokumenty potřebuji doložit, abych mohl žádat o modifikaci přijímací zkoušky?	14
Na střední/základní škole jsem byl veden jako student s SPU, nemohu ale dohledat žádné dokumenty k diagnóze	14
B. Nástup do studia, funkční diagnostika.....	15
Úspěšně jsem prošel přijímacím řízením, co mám dělat, abych byl zařazen do evidence studentů se speciálními potřebami?.....	15
Co je funkční diagnostika?	15
Je možná diagnostika poruch učení i na VŠ, i když u mě dosud nikdy neproběhla?.....	16

Jaké doklady potřebuji doložit, abych mohl/a čerpat podpůrná opatření při studiu?	16
S kým mám komunikovat pro zařazení do evidence?	17
S kým mám komunikovat při obtížích při studiu?	17
Kdo je kontaktní osoba pro studenty se SP?	17
Jak funguje podpora studentů se specifickými poruchami učení na Univerzitě Karlově?	18
Jaký je rozdíl mezi vstupním či kontrolním vyšetřením SPU a funkční diagnostikou?	18
Co mě u vstupního či kontrolního vyšetření SPU čeká?	20
Kdy je potřeba vstupní či kontrolní vyšetření?	21
C. Studium	21
Funguje na Univerzitě Karlově také pedagogicko-psychologická poradna?	21
Jak funguje Akademická poradna PedF UK a jaké služby nabízí?	21
S jakými obtížemi se můžete obrátit na odborníky v Akademické poradně PedF UK?	22
Kdo je tutor pro studenty se speciálními potřebami?	22
Jak funguje Centrum Carolina?	22
Mám více problémů... více diagnóz... ..	23
Co je modifikace studia a jaké úpravy podmínek studia by byly v mém případě vhodné?	23
Musí vyučující plně respektovat doporučení z funkční diagnostiky?	23
Co dělat s posudkem funkční diagnostiky?	25
Jak dlouho mi posudek funkční diagnostiky platí?	25
Jak se liší studium VŠ od studia na SŠ?	25
Jak se s SPU učit?	26
Neumím se učit, jak na to a pomůže mi někdo?	26
Nejde mi cizí jazyk, co s tím?	26
Jak informovat vyučující o tom, že mám SPU	27
Mám obtíže spíše v matematice než v jazykových předmětech, lze i takové problémy řešit?	27
Mohu požádat o nahrazení písemného zkoušení ústní zkouškou či naopak?	28
Kdy a komu oznámit, že potřebuji u zkoušky modifikaci?	28
Závěr	29
Literatura	31

Úvod

Tato příručka je určena Vám – vysokoškolskému studentovi se specifickou poruchou učení. Doufáme, že Vám svou formou pomůže k rychlému zorientování v systému podpory a služeb určených pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami na vysoké škole, s důrazem na postupy realizované na Univerzitě Karlově.

Co je obsahem naší příručky:

Nejprve se dozvíte, jaké typy specifických poruch učení přetrvávají do dospělosti a jaké jsou jejich konkrétní projevy v dané oblasti vzdělávání.

Příručka je koncipována tak, aby Vás následně provedla jednotlivými fázemi studia. Nejprve se věnujeme prvnímu úkolu, který Vás čeká před vstupem na vysokou školu – přijímacím řízením. Odpovíme na otázky, které souvisí se samotnými přijímacími zkouškami. Dozvíte se, jak uplatňovat podpůrná opatření v přijímacím řízení, koho kontaktovat, jakou podobu mají nejčastější podpůrná opatření pro uchazeče se specifickou poruchou učení.

V případě, že jste úspěšně prošli přijímacím řízením, stane se z Vás vysokoškolský student. V této příručce se dozvíte, co pro Vás znamená být studentem se speciálními potřebami, jaký je postup zařazení mezi tuto skupinu studentů, jaké podpory můžete dosáhnout.

Představíme Vám systém podpůrných institucí či opatření, kterými se zajišťuje péče o studenty se speciálními potřebami.

V poslední části jsme formulovaly typické problémové situace, se kterými se potýkají studenti se specifickými poruchami učení v průběhu studia na vysoké škole. Na základě našich zkušeností s prací s klienty Akademické poradny Pedagogické fakulty jsme navrhly také konkrétní doporučení, která často vedou ke zvládnutí problémové situace během studia.

Doufáme, že Vám tato příručka pomůže najít alespoň základní odpovědi na otázky, které souvisí s Vaším studiem na vysoké škole. Pokud v ní přece jenom něco chybí, tak věříme, že v ní najdete alespoň kontakt na osobu (popř. webovou stránku), která Vám pomůže.

Terminologie

Co je specifická porucha učení?

Termínem specifické poruchy učení (SPU) označujeme obtíže žáka/studenta, které souvisejí s nedostatečně rozvinutými dispozicemi pro rozvoj základních školních dovedností. Projevují se ve výuce různých školních předmětů (v jazykových předmětech, v matematice apod.), přičemž jedinec s SPU může trpět jednou i více poruchami učení současně. Tyto obtíže však nemohou být způsobeny primárně nedostatečnou přípravou na výuku či nevhodnou výukou ze strany pedagoga, smyslovým postižením (např. zrakovým), nízkými intelektovými schopnostmi, emočním laděním jedince atd.

Jaké specifické poruchy učení známe?

Mezi nejznámější SPU patří následující.

Dyslexie se projevuje především obtížemi ve čtení. Postihuje rychlost či přesnost čtení (způsobuje chybovost ve čtení). Čtení je tak méně plynulé, případně s více chybami, což může vést k narušení porozumění čtenému textu. Dle současného stavu poznání je dyslexie způsobena deficitem fonologické složky jazyka (Lyon, Shaywitz & Shaywitz, 2003) a může se projevit také obtížemi v oblasti paměti, např. při zapamatování si nových názvů, rychlého jmenování, obtížemi v učení, obtížemi ve vyjadřování či osvojení si cizího jazyka v jeho jednotlivých složkách. Další obtíže se mohou projevovat v práci se symbolikou, v orientaci v ploše, prostoru a čase. Proto mohou mít vysokoškoláci s dyslexií problémy v různých oblastech studia, nemusí to být jen učivo vázané na písmo, ale i na jiný symbolický systém (např. symbolika v přírodovědných oborech, užívání symbolů a orientace na řádcích v oborech informatiky aj.)

Dysgrafie postihuje písemný projev, který bývá hůře čitelný a méně uspořádaný, méně upravený. Jedinci s touto SPU často píšou pomaleji a psaní pro ně bývá namáhavější. V důsledku těchto obtíží může být pro jedince náročnější plně se koncentrovat na správnost pravopisu, gramatiku, příp. i na obsahovou stránku textu. Přes využívání informačních technologií zápisu (PC) se mohou v rámci vysokoškolského studia dostávat situace, kdy student píše ručně. Vyučující tak může mít problém s přečtením textu.

Dysortografie je specifickou poruchou pravopisu, která je velmi často propojena s dyslexií. Vzniká v důsledku oslabení fonologických dovedností i vyšších jazykových rovin (lexikálně-sémantická, morfologicko-syntaktická). V psaném textu se vyskytují specifické chyby, např. narušená schopnost správně psát měkké a tvrdé slabiky, dodržovat interpunkci, dodržovat správné tvary slov aj.

Dyskalkulie je známa jako porucha matematických schopností. Projevit se může při provádění nejzákladnějších početních operací (jako je sčítání, odčítání, násobení a dělení) nebo při porozumění početním postupům. Mnohdy se stává, že ačkoliv jedinec s dyskalkulií dobře rozumí početním postupům a ví tedy, jak daný příklad správně řešit, častěji chybí v jednoduchých dílčích operacích nebo na jejich řešení potřebuje více času, než je běžné. Za základající příčinu bývá považováno narušení ve vnímání množství – tzv. numerozita (Butterworth, Varma, & Laurillard, 2011).

Mezi další SPU patří **dyspinxie** (porucha v oblasti kresebných dovedností), **dysmuzie** (porucha v oblasti hudebních dovedností) a **dyspraxie** (porucha obratnosti).

Co znamenají zkratky SPU a SP?

Zkratku **SPU** používáme pro označení **specifických poruch učení**, jako je např. dyslexie, dysortografie či dyskalkulie. V případě zkratky **SP** se užívá pojem **speciální nebo specifické potřeby**. Metodické pokyny Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (např. MŠMT, 2022) užívají označení specifické potřeby, předpis upravující podporu studentů na Univerzitě Karlově (Opatření rektora č. 23/2017) dává přednost pojmu speciální potřeby.

Studenty a uchazeče se speciálními potřebami dělíme do šesti kategorií. Jednou z těchto kategorií, kategorií D, jsou studenti se specifickými poruchami učení (SPU). Označení **student s SP** je tedy širší pojem, který kromě studentů s SPU zahrnuje např. studenty se zrakovým, sluchovým či tělesným a pohybovým postižením.

Je ADHD specifická porucha učení (SPU)?

ADHD – syndrom poruchy pozornosti s hyperaktivitou neřadíme mezi specifické poruchy učení. Obě diagnózy ale patří mezi neurovývojové poruchy, není proto překvapivé, že se často vyskytují společně. ADHD, jako samostatnou diagnózu,

řadíme v rámci evidence studentů se speciálními potřebami do kategorie F (jiné obtíže), studenty s SPU do kategorie D.

Mohu na základě své diagnózy specifických poruch učení (SPU) získat při studiu nějaké úlevy?

Cílem podpory studentů se speciálními potřebami není zajistit studentům úlevy. I studenti se speciálními potřebami musí splnit nároky studia stanovené dle svého studijního programu. Lze ale požádat o modifikaci studijních podmínek a kontrol studia, které představují podporu nebo úpravu studia a prostředí vyrovnávající dopady zdravotního znevýhodnění. Student s SPU tak např. absolvuje stejný test, ale má povolen delší časový limit nebo je mu umožněno psát test na počítači apod.

Kolik se za služby Akademické poradny Pedagogické fakulty a využívání podpory platí?

Služby poradny i realizace opatření spojených s modifikací přijímacího řízení a studia jsou pro uchazeče i studenty poskytovány bezplatně.

Modifikace studijních podmínek v průběhu studia a přijímacího řízení

Mám diagnostikovanou poruchu učení, budu tak mít nárok na nějakou podporu v průběhu studia či při přijímacím řízení?

Ano, při splnění určitých podmínek (viz níže) mohou studenti se speciálními potřebami, k nimž patří i studenti se specifickými poruchami učení, v průběhu studia bezplatně čerpat určitá opatření (úpravy), jako je např. navýšení časové dotace při prověřování znalostí formou testu.

Podobným způsobem lze modifikovat i přijímací řízení do studijních programů na všech fakultách Univerzity Karlovy.

Modifikace studijních podmínek je jakousi obdobou podpůrných opatření, která na nižších stupních vzdělávání doporučují pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a speciálně-pedagogická centra (SPC).

Podrobnější informace o podobě této podpory lze najít níže v této příručce.

Uchazeč/student se specifickými potřebami / speciálními potřebami

Kdo je uchazečem/studentem se speciálními/specifickými potřebami?

Za studenta či uchazeče o studium se speciálními potřebami je dle *Opatření rektora 23/2017, Standardy podpory poskytované studentkám/studentům a uchazečkám/uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově* (viz https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-21-version1-or_23_2017_ssp.pdf) považován ten, kdo vzhledem k vrozené nebo získané povaze svého zdravotního stavu vyžaduje modifikaci přijímacího řízení, studijních podmínek a kontrol studia. Mezi ně řadíme také studenty či uchazeče se specifickými poruchami učení. Kategorii studentů s SPU označujeme jako kategorii D.

A. Přijímací řízení

Mám doporučení k modifikaci k maturitní zkoušce, platí mi i při přijímacím řízení na VŠ?

Nárok na modifikaci přijímacího řízení nevzniká automaticky, k přihlášce je nutné přiložit žádost o modifikaci přijímací zkoušky. V žádosti je třeba uvést konkrétní požadavky přizpůsobení přijímací zkoušky a zároveň doložit doklad o specifické poruše učení.

Tímto dokladem může být doporučení k uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky, je však třeba dodržet limit 2 let od vydání daného doporučení.

S kým mám komunikovat, když potřebuji modifikaci při přijímacím řízení?

O přizpůsobení přijímací zkoušky žádá uchazeč formou podání žádosti o modifikaci přijímacího řízení. Žádost se podává spolu s přihláškou k přijímacímu řízení prostřednictvím elektronického informačního systému univerzity.

Pokud máte ohledně podání žádosti či podoby modifikace nebo průběhu přijímacího řízení dotazy, doporučujeme obrátit se na pracovníky *Oddělení*

přijímacího řízení nebo *Studijního oddělení*, kteří mají agendu uchazečů se speciálními potřebami na fakultě, kam se hlásíte, na starosti. Kontaktní údaje lze najít na webových stránkách jednotlivých fakult v oddíle *přijímacího řízení*. Obrátit se můžete také na tzv. kontaktní osobu pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami na dané fakultě.

Kontaktní osoby působí na každé fakultě Univerzity Karlovy. Kromě jiných oblastí odpovídají za oblast podpory poskytované uchazečkám a uchazečům o studium se speciálními potřebami.

V současné době je kontaktní osobou na Pedagogické fakultě doc. PhDr. Paed-Dr. Anna Kucharská, Ph.D., která také koordinuje činnost *Akademické poradny PedF UK*. Na Pedagogické fakultě UK se uchazeči se speciálními potřebami mohou obrátit také na studijní referentku, Mgr. Kristýnu Janyškovou, Ph.D., kristyna.janyskova@pedf.cuni.cz, která je k dispozici také v rámci vyspaných konzultačních hodin (<https://pedf.cuni.cz/PEDF-1482.html>). Má podporu studentů se specifickými potřebami ve své gesci a je také asistentkou kontaktní osoby fakulty pro studenty se SP.

Jaké dokumenty potřebuji doložit, abych mohl žádat o modifikaci přijímací zkoušky?

V případě, že Vás čeká přijímací zkouška na Univerzitu Karlovu a máte specifickou poruchu učení, můžete zažádat o úpravu přijímacího řízení. V případě specifických poruch učení se nejčastěji jedná o navýšení časové dotace na splnění testu.

Důležité je, aby informace o nároku na úpravu byla zanesena již v elektronické přihlášce ke studiu, kterou vyplňujete. Můžete uvést také formu modifikace, o které si myslíte, že je pro Vás vhodná. Pokud tak neučiníte, kontaktuje Vás pracovník fakulty, který je zodpovědný za přijímací zkoušky uchazečů se speciálními potřebami. Jako přílohu k přihlášce připojte potvrzení o specifické poruše učení (nejčastěji potvrzení o úpravě maturitní zkoušky).

Na střední/základní škole jsem byl veden jako student s SPU, nemohu ale dohledat žádné dokumenty k diagnóze

Pro zařazení do evidence studentů se speciálními potřebami a nastavení modifikací při studiu je nezbytné předložit doklad o specifické poruše učení. Pokud nemáte k dispozici žádné dokumenty, doporučujeme obrátit se na pedagogicko-

psychologickou poradnu, do které jste v minulosti docházeli a požádat o vydání kopie zprávy z vyšetření či doporučení ke vzdělávání.

Pokud jsou však doklady starší dvou let, je třeba podstoupit nové vyšetření. Zažádat o ně můžete v dané poradně (pracoviště však není povinno provést rediagnostiku, tj. kontrolní vyšetření, neboť není v jeho přímé pracovní náplni podpora vysokoškoláků), obrátit se ale můžete také na další odborná pracoviště, která diagnostiku pro dospělé zajišťují. Na rozdíl od základní/střední školy není pro potřeby poskytování podpůrných služeb na vysoké škole jediným garantem vyšetření školské poradenské zařízení (tj. pedagogicko-psychologická poradna či speciálně pedagogické centrum). Vyšetření můžete podstoupit např. v soukromém poradenském centru, dyscentrech i u klinického psychologa. Velmi často jde o službu hrazenou klientem.

B. Nástup do studia, funkční diagnostika

Úspěšně jsem prošel přijímacím řízením, co mám dělat, abych byl zařazen do evidence studentů se speciálními potřebami?

Pro zařazení mezi studenty se speciálními potřebami je nutné, abyste prošel/prošla tzv. funkční diagnostikou (viz dále). Doporučení v rámci funkční diagnostiky navrhuji odborní pracovníci, kteří se na daný odborný problém specializují, jejich seznam a kontakty najdete na stránkách (<https://centrum-carolina.cuni.cz/CC-133.html>). Pokud si nebudete vědět rady, koho oslovit, je dobré obrátit se na kontaktní osobu, která s Vámi komunikovala před přijímacím řízením a zajišťovala modifikaci přijímacích zkoušek. Může Vám zprostředkovat komunikaci s konkrétním pracovníkem, jehož úkolem je realizace funkční diagnostiky a následná konkretizace studijních potřeb.

Co je funkční diagnostika?

Pro zařazení do evidence studentů se speciálními potřebami na všech fakultách Univerzity Karlovy je nutné absolvovat funkční diagnostiku, která bude při studiu sloužit jako Váš doklad o možných modifikacích průběhu studia. Jako podklad k této diagnostice slouží zpráva z vyšetření ze školského poradenského zařízení (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum) o přítomnosti specifické poruchy učení.

Funkční diagnostika je provedena pověřenými pracovníky a v jejím rámci

jsou sestavena, mimo jiné, doporučení a úpravy v předmětech studijního programu, do kterého jste se zapsal/a. Zpracovává se na zvláštní formulář, po jehož předložení se budete domlouvat s konkrétními pedagogy na modifikaci výuky, popř. průběhu atestování (zkoušení).

Funkční diagnostika (FD) probíhá formou přibližně hodinového rozhovoru s odborníkem, v rámci kterého proberete Vaše předchozí zkušenosti, modifikace a úpravy na nižších stupních vzdělávání (popř. na jiné vysoké škole, jiném studijním programu) a vhodné postupy, které Vám mohou pomoci zvládnout nároky vysokoškolského studia. Nejedná se tedy o lékařské vyšetření nebo práci s některým diagnostickým nástrojem.

Pracovník provádějící FD informuje studenta o možném využití posudku v průběhu studia, přičemž student může posudek FD využít jako podklad pro požadované modifikace studijních podmínek nebo v kontaktu s vyučujícími. O využití posudku rozhoduje *vždy student*. Doporučení pro studium, která jsou součástí posudku, *nejsou realizována automaticky* bez podání žádosti studenta o patřičné úpravy studijních podmínek. To platí i pro informování vyučujících o přítomnosti konkrétního studenta v rámci výuky. Student informuje vyučující sám na podkladě provedené diagnostiky nebo ve spolupráci s kontaktní osobou.

Je možná diagnostika poruch učení i na VŠ, i když u mě dosud nikdy neproběhla?

Ano, pokud máte podezření, že byste mohl/a trpět specifickou poruchou učení, můžete se na Akademickou poradnu PedF UK obrátit i v případě, že u Vás nikdy předtím poruchy učení diagnostikovány nebyly. Pokud by se však jednalo o první vyšetření, bylo by časově náročnější než vyšetření kontrolní (viz níže), při němž již lze navázat na výsledky dřívějších posouzení.

Jaké doklady potřebuji doložit, abych mohl/a čerpat podpůrná opatření při studiu?

Aby bylo možné využívat podpůrných služeb fakulty a univerzity, je třeba nechat se zaevidovat jako student se speciálními potřebami. K tomu je třeba vyplnit informovaný souhlas, doložit doklad o specifické poruše učení (ne starší dvou let) a projít funkční diagnostikou. Doplňující informace, kdo je student se speciálními potřebami a co je potřeba udělat při evidenci najdete na: <https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-24.html>.

Je důležité myslet na to, že podpůrné služby nejsou aplikovány automaticky. S využitím posudku funkční diagnostiky je třeba oslovit příslušné vyučující či další pracovníky univerzity a domluvit se na realizaci vybraných modifikací a opatření.

S kým mám komunikovat pro zařazení do evidence?

Evidenci studentů mají zpravidla na jednotlivých fakultách na starosti vybraní pracovníci studijního oddělení, případně přímo kontaktní osoba pro studenty se speciálními potřebami na fakultě.

Na Pedagogické fakultě UK je praxe, že zatímco běžnou studijní agendu řešíte se svou referentkou/svým referentem, evidenci a následně zajišťování podpůrných služeb s referentkou/referentem pro oblast speciálních potřeb.

Ohledně evidence můžete však vždy komunikovat také s kontaktní osobou pro studenty se speciálními potřebami na Vaší fakultě. Odkáže Vás na konkrétního pracovníka, případně Vám pomůže evidenci zajistit.

S kým mám komunikovat při obtížích při studiu?

V případě, že jste prošel/prošla funkční diagnostikou a jste evidován/a jako student/ka se speciálními potřebami, komunikujte s kontaktní osobou na Vaší fakultě. Ta Vám může pomoci v komunikaci s konkrétními vyučujícími, vedoucími kateder, garanty studijních programů – ti všichni mohou být zapojeni do vyřešení Vašeho problému.

Doporučujeme, abyste řešili problémy ve studiu včas. Jejich nakupení s sebou přináší větší obtíže při jejich řešení.

Kdo je kontaktní osoba pro studenty se SP?

Jedná se o pracovníka, jehož hlavním úkolem je podpora studenta se speciálními potřebami přímo na fakultě. Pomůže Vám řešit veškeré obtíže, které mohou v průběhu studia nastat. Zároveň se orientuje v nabídce služeb pro studenty se speciálními potřebami, takže Vás může dále nasměrovat. Často zprostředkovává spolupráci mezi studentem a studijním oddělením, garantem programu či předmětu, vedoucími kateder, ale také samotnými vyučujícími. Jste-li student se speciálními potřebami, vždy se Vám vyplatí kontaktní osobu znát a být s ní v kontaktu.

Jak již bylo uvedeno výše, *kontaktní osobou fakulty pro studenty se SP* je doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph.D., jejíž *asistentkou a současně referentkou pro studenty se speciálními potřebami* je Mgr. Kristýna Janyšková, Ph.D.

Je potřeba ještě dodat, že na Pedagogické fakultě je zajištěna podpora studentů se SP přímo na katedrách, kde jsou realizovány studijní programy. Studentům se SP zde může pomoci proškolený pracovník, zejména v oblasti podpory v rámci studia, komunikace s ostatními vyučujícími, orientaci ve studijních plánech atd. Nezapomeňte se s ním seznámit, může Vám významně pomoci při řešení konkrétních studijních obtíží.

Jak funguje podpora studentů se specifickými poruchami učení na Univerzitě Karlově?

Podpora studentů s SPU vychází z *Opatření rektora č. 23/2017, Standardy podpory poskytované studentkám/studentům a uchazečkám/uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově*. V případě studentů se *specifickými poruchami učení* jsou na úrovni příslušných fakult, ale také na univerzitní úrovni zajišťovány především tyto formy podpory:

- a) Zpřístupnění obsahu výuky a studijní literatury (audiiodokumenty, editovatelné elektronické dokumenty 2. řádu)
- b) Asistence při studiu / Návčky studijních strategií
- c) Využití pomůcek
- d) Individuální výuka (příležitostná /přechodná)
- e) Časová kompenzace při plnění studijních povinností a kontrol studia
- f) Diagnostika

Služby nejsou poskytovány plošně a automaticky. O potřebě modifikace studia nebo zajištění podpůrných služeb student informuje vyučujícího a/nebo pracovníka univerzity dle aktuální studijní situace a konkrétních speciálních vzdělávacích potřeb. Ke komunikaci využívá student posudek funkční diagnostiky, ve kterém jsou navržena příslušná opatření.

Jaký je rozdíl mezi vstupním či kontrolním vyšetřením SPU a funkční diagnostikou?

Kontrolní vyšetření specifických poruch učení je *psychologické* vyšetření, cílem je zjistit, zda projevy SPU přetrvávají a jaký je aktuální obraz gramotnostních

dovedností jedince s dříve diagnostikovanou poruchou učení (na základní nebo střední škole).

Současně ale upozorňujeme, že se stále častěji setkáváme se situacemi, kdy sice student měl specifické obtíže ve čtení, psaní, matematice aj., avšak nikdy diagnostika specifické poruchy učení nebyla realizována. Zde pak hovoříme o vstupním vyšetření specifických poruch učení.

Při diagnostice specifických poruch učení je uplatňován postup, v rámci kterého se využívají diagnostické standardizované nástroje psychologické/ speciálně pedagogické diagnostiky pro příslušnou věkovou skupinu klientů (v našem případě standardizované nástroje pro období dospělosti).

Cílem *funkční diagnostiky* je posoudit možné dopady SPU na studium a nastavit odpovídající doporučení pro modifikace plnění studijních povinností a kontrol studia. Podkladem funkční diagnostiky je zpráva z vyšetření specifických poruch učení a rozhovor mapující Vaše dosavadní i aktuální studijní zkušenosti a očekávání.

Co mě u vstupního či kontrolního vyšetření SPU čeká?

Součástí vstupního či kontrolního vyšetření SPU je rozhovor a administrace testové baterie gramotnostních a pisatelských dovedností pro dospělou populaci. Rozhovor se zaměřuje na mapování anamnestických údajů a současné situace, reflektovány jsou také údaje z poslední zprávy z vyšetření SPU, kterou u vyšetření předkládáte.

Základ vyšetření tvoří testová sada, která se skládá z 15 testů, které postihují problematiku specifických poruch učení v oblasti *čtenářských, písarských a pisatelských dovedností, jazykových kompetencí, zrakové a sluchové percepce a paměti*. Pro dané účely se užívá speciální baterie, která byla standardizována přímo na populaci vysokoškolských studentů a uchazečů. Jedná se o *Baterii testů pro diagnostiku specifických poruch učení u studentů vysokých škol a uchazečů o vysokoškolské studium* (Cimlerová et al., 2014). Celkové sezení trvá 2-3 hodiny podle Vašeho pracovního tempa.

Následně poradenský pracovník vyhodnotí výsledky testování a vyhotoví zprávu z vyšetření. Nakonec následuje závěrečné setkání, na kterém budete seznámen/a s výsledky vyšetření a v rámci kterého si převezmete vyhotovené dokumenty.

Kdy je potřeba vstupní či kontrolní vyšetření?

Vstupní vyšetření je potřeba, pokud jste zatím neměl/a diagnostikovanou specifickou poruchu učení a máte zájem evidovat se jako student se speciálními potřebami na VŠ. Vyšetření tedy absolvujete v situaci, kdy se potýkáte s obtížemi ve čtení/psaní/matematice a zatím jste žádnou diagnostikou neprošel/neprošla. Nároky na vysokoškolské studium jsou často natolik odlišné od předchozího vzdělávání, že kompenzační strategie, které jste používal/a v předchozím studiu, prostě už nestačí.

Na kontrolní vyšetření se objednejte vždy v případě, kdy máte delší dobu od maturity a nemáte aktuálně platné doporučení z vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny či speciálně pedagogického centra (popř. uzpůsobení podmínek maturitní zkoušky). Tento dokument by neměl být starší než dva roky.

C. Studium

Funguje na Univerzitě Karlově také pedagogicko-psychologická poradna?

Na Karlově univerzitě pedagogicko-psychologickou poradnu již nenajdete, protože tato pracoviště jsou určena pro podporu žáků a studentů v preprimárním, primárním a sekundárním vzdělávání, tj. žáků mateřských, základních, středních škol a vyšších odborných škol. Univerzitním poradenských pracovištěm je Centrum Carolina (<https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-40.htm>) při UK Point. Dále existují fakultní specializované poradny (<https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-39.html>).

Jak funguje Akademická poradna PedF UK a jaké služby nabízí?

Akademická poradna PedF UK je specializované pracoviště fakulty, které poskytuje psychologické, speciálně pedagogické, logopedické a asistentské služby. Pracují v ní odborníci těchto specializací. Informace o činnosti poradny, o nabídce konkrétních služeb i pracovnících jsou dostupné na <https://pages.pedf.cuni.cz/poradna/>.

S jakými obtížemi se můžete obrátit na odborníky v Akademické poradně PedF UK?

Služby jsou určeny pro studenty a zaměstnance Univerzity Karlovy a pro ty jsou také poskytovány bezplatně. V případě, že budete mít zájem o poradenství, kontaktujte pracovníka přímo přes emailovou adresu, která je uvedena na webových stránkách.

Akademická poradna má dvě pracoviště:

- pracovníci – *speciální pedagogové a logopedka* jsou Vám k dispozici na adrese fakulty M. Rettigové 4, Praha 1, pracovna R106.
- *psychologické služby* jsou zajišťovány v budově fakulty ve Spálené 10, případně v pracovně M307 na katedře psychologie (Myslíkova 7).

Více informací získáte na webových stránkách: <https://pages.pedf.cuni.cz/poradna/>.

Kdo je tutor pro studenty se speciálními potřebami?

Studentům se specifickými potřebami mohou vypomáhat také tzv. *tutoři*. Jsou to studenti vyšších ročníků, kteří byli proškolení a mohou Vám pomoci při orientaci ve studiu, ve studijním plánu, v studijním informačním systému (SIS), jehož prostřednictvím probíhá např. zápis do předmětů nebo přihlašování se ke zkouškám. Mohou Vám ale také poskytnout informace, kde hledat další služby, na koho se můžete obrátit, máte-li konkrétní problém. Kontakty na tyto studenty najdete na: <https://pedf.cuni.cz/PEDF-229.html>.

Jak funguje Centrum Carolina?

Jde o *poradenské pracoviště Univerzity Karlovy*, které se zabývá podporou všech studentů, kteří se v průběhu studia dostanou do obtížné životní situace. Jejich klienty bývají nejčastěji studenti se zdravotním nebo socioekonomickým znevýhodněním, ale také studující rodiče. Jeho pracovníci pomohou studentům s orientací v nabízených službách.

Centrum Carolina najdete na adrese: Celetná 13, Praha 1, 110 00.

Více informací naleznete na: www.centrumcarolina.cuni.cz.

Mám více problémů... více diagnóz...

Jste-li v takové situaci, že máte víc problémů či stanovených diagnóz, nemusíte se ničeho bát. Úkolem funkční diagnostiky je nastavení takových podmínek pro vzdělávání (modifikací ve studiu), aby v maximální míře vyhovovaly Vaším speciálním potřebám. V tomto případě také počítejte se situací, že bude potřeba pro doporučení z funkční diagnostiky navštívit více odborníků. První, kterého kontaktujete, Vám přesně popíše postup.

Co je modifikace studia a jaké úpravy podmínek studia by byly v mém případě vhodné?

Na modifikaci (neboli úpravu) ve studiu má nárok každý student, který má nějaké speciální potřeby vzešlé z funkční diagnostiky. Na modifikaci při přijímacím řízení má nárok již uchazeč se speciálními potřebami (o tom více v bodě o přijímacím řízení).

Podoby modifikací mohou být široké, neboť vycházejí z konkrétních speciálních potřeb (např. z daného typu a hloubky znevýhodnění) daného studenta.

Mezi nejčastější modifikace ve studiu u studentů s SPU patří navýšení časové dotace při testování, preference určitého typu zkoušení (např. ústní před písemným), použití konkrétní kompenzační pomůcky.

O přesné podobě modifikací se dohodnete s odborným pracovníkem, který s Vámi bude realizovat funkční diagnostiku.

Musí vyučující plně respektovat doporučení z funkční diagnostiky?

Jak už z názvu napovídá, tak se jedná o doporučení – pro vysokoškolské učitele jsou tedy také doporučeními.

Pedagogická fakulta se dlouhodobě věnuje vzdělávání svých zaměstnanců v oblastech speciálních vzdělávacích potřeb, proto jsme přesvědčeni, že vyučující jsou k individuálním potřebám studentů spíše vstřícní.

Při komunikaci s vyučujícím Vám může také pomoci kontaktní osoba fakulty, případně pověřený pracovník na katedře, který se o studenty se speciálními potřebami stará.

Co dělat s posudkem funkční diagnostiky?

Posudek funkční diagnostiky obdržíte ve více vyhotoveních. Jednu verzi je třeba spolu s informovaným souhlasem a dokladem o specifické poruše učení předat na studijním oddělení Vaší fakulty. Tak budete moci být zaregistrováni do evidence studentů UK se speciálními potřebami a budete moci začít využívat podpůrných služeb.

Druhou verzi posudku funkční diagnostiky si ponechte. Při komunikaci o uplatnění modifikací a služeb jej budete předkládat vyučujícím a pracovníkům univerzity k nahlédnutí.

Jak dlouho mi posudek funkční diagnostiky platí?

Posudek funkční diagnostiky platí po celou dobu studia, jeho platnost není omezena žádným časovým rozsahem. V případě potřeby – např. z důvodu změn – je však možné jej kdykoliv aktualizovat.

Jak se liší studium VŠ od studia na SŠ?

Podoba studia na střední a vysoké škole se výrazně mění, neboť zásadně více odpovědnosti je na studentovi.

Nejprve se musíte rychle zorientovat v pravidlech pro organizaci studia a elektronickém informačním systému univerzity. Jeho prostřednictvím si student samostatně vytváří rozvrh. Nejčastěji si zapisuje předměty z nabídky předmětů povinných, povinně volitelných a volitelných.

V této fázi je nutné zhodnotit, kolik předmětů jsem schopen za semestr úspěšně zakončit. Proto je důležité, seznámit se se způsobem zakončení jednotlivých předmětů. Pokud přesto budete potřebovat pomoci, komunikujte s kontaktní osobou na fakultě nebo katedře.

Při plánování zkoušek zvažujte, kolik své vlastní energie a času potřebujete na přípravu na jednotlivé zkoušky. Pokud víte, že potřebujete více času, planujte si zkoušky s dostatečnými rozestupy, abyste se nedostávali do stresu, který je v učení často kontraproduktivní.

Pokud budete potřebovat pomoci s plánováním zkoušek, můžete využít služby nácviku studijních strategií, které nabízí Centrum Carolina (více informací na <https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-142.html>).

Jak se s SPU učit?

U studentů s SPU bývá doporučováno, aby se naučili využívat vhodné kompenzační strategie. Přínosné může být zvýrazňování klíčových informací v textu, užití mnemotechnických pomůcek, vizualizace (při snaze zapamatovat si nové pojmy si lze představit obrázky, které tyto pojmy připomínají, případně si je i zakreslovat do studijních materiálů). Někomu může vyhovovat psaní zkrácených textů s nejdůležitějšími informacemi. Jindy studenti využívají diktafon, aby se soustředili na přednášku a zápis z ní si dělají až z poslechu přednášky na diktafonu.

Lze také využít možnosti služby nácviku studijních strategií <https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-142.html>), jak je uvedeno výše.

Neumím se učit, jak na to a pomůže mi někdo?

Vstup na vysokou školu s sebou nese také proměnu podoby učení. Ověřování znalostí často není průběžné jako na střední škole, ale většinou až v závěru semestru, proto je důležité pečlivě naplánovat jednotlivé termíny zkoušek. Dbejte na to, abyste měli dostatek času na přípravu a zbytečně jste se nedostávali do stresu, který blokuje učení.

Pokud si myslíte, že máte problém s učením, můžete využít služby *nácvik studijních strategií*.

Nácviky studijních strategií jsou specifickým typem *studijní asistence*. Jedná se o získávání a rozvoj kompetencí nezbytných pro zdárné vysokoškolské studium a plnohodnotné zapojení do akademické obce.

Nácviky studijních strategií probíhají především formou individuálních konzultací (jednorázových či pravidelných). Službu zajišťují odborná pracoviště v rámci UK. Jejich seznam najdete na <https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-142.html>.

Výběr vhodného pracoviště, s ohledem na Vaše potřeby, konzultujte s funkčním diagnostikem, fakultní kontaktní osobou pro studující se speciálními potřebami či koordinátorkou asistenčních služeb v Centru Carolina (Mgr. Alice Ryttychová, alice.rytychova@ruk.cuni.cz).

Nejde mi cizí jazyk, co s tím?

Vzhledem k podstatě obtíží SPU spočívajících v narušení jazykových dovedností (fonologické složky jazyka) není neobvyklé, že se studenti s SPU (dysle-

xie, dysortografie) obrací na poradenská pracoviště především kvůli obtížím s plněním nároků předmětů cizího jazyka. Stejně jako v jiných oblastech i zde při stanovení doporučení záleží jak na úrovni dílčích schopností a dovedností studenta, tak na podobě závěrečného testu i způsobu výuky kurzu. Obecně lze ale říci, že výzkumy ukazují lepší výsledky u studentů, kteří ve výuce i při učení využívají tzv. multisenzorický strukturální přístup. Ten spočívá v explicitní a systematické výuce pravidel cizího jazyka a pro lepší zapamatování propojuje čtení, psaní, poslech a mluvení (slovní zásobu, gramatické nebo syntaktické pravidlo slyším, čtu, píšu, říkám). Opírá se o metakognitivní strategie a drilová cvičení. Spíše než na komunikaci a intuitivní osvojení jazyka se zaměřuje na formu a záměrné učení.

Při zkoušce pak doporučení cílí jak na prodloužení časového limitu, tak na modifikaci průběhu zkoušky, jako je např. možnost opakovaného poslechu podnětové nahrávky aj.

Jak informovat vyučující o tom, že mám SPU

Záleží na Vás, zda vyučujícího budete informovat osobně či mailem. Není třeba specifikovat diagnózu – stačí vysvětlit, že jste evidován jako student se speciálními potřebami a k nahlédnutí předložit posudek funkční diagnostiky. V případě mailové komunikace posudek dodejte ke shlednutí později při osobním setkání. Vyučující doporučujeme informovat v předstihu – nejlépe na začátku semestru. Získáte tím možnost domluvit se nejen na modifikaci zkoušky nebo zápočtu, ale také na podpoře v průběhu přednášek a cvičení, příprav na ně či při přípravě na zkoušku. V žádném případě nedoporučujeme vyučujícímu žádost o modifikaci oznámit těsně před začátkem zkoušky. Modifikaci na poslední chvíli často nelze vyhovět – z časových i organizačních důvodů.

Mám obtíže spíše v matematice než v jazykových předmětech, lze i takové problémy řešit?

Diagnostika matematických schopností a dovedností, a tedy ani možnosti posouzení dyskalkulie, nejsou u nás, ani ve světě tolik propracované ve srovnání s jinými SPU. Přesto již dnes existují takové diagnostické pomůcky, které nám umožňují zaměřit se i na tuto oblast školních dovedností. Konkrétní doporučení studijních modifikací, jako je např. možnost používání kalkulátoru, závisí na podobě obtíží i specifikách atestu/studijního oboru. Přesný postup a možnosti modifikací si domluvíte v rámci zpracování posudku funkční diagnostiky.

Mohu zažádat o nahrazení písemného zkoušení ústní zkouškou či naopak?

I toto doporučení je možné vystavit – v případě závažných problémů s jednou či druhou formou atestování. Nejde však o plošné opatření, které by se automaticky uplatňovalo při každém atestování. Záleží na posouzení vyučujícího, do jaké míry změna formy zkoušení umožní hodnotit sledované vědomosti a dovednosti. Jako vhodné řešení se v některých případech nabízí kombinace písemného testu s ústním doptáváním, řešením také může být umožnění psaní na PC aj. Bude-li potřeba tento postup uplatňovat, domluvíte se na něm při zpracování posudku funkční diagnostiky.

Kdy a komu oznámit, že potřebuji u zkoušky modifikaci?

Tuto situaci řešíte v okamžik, kdy už máte vystavené doporučení z funkční diagnostiky, které obsahuje modifikace pro výuku i plnění písemného či ústního atestu. V tuto chvíli je povinnost studenta, aby vyučujícího informoval o skutečnosti, že má zájem využívat zmíněnou modifikaci. V ideálním případě vyučujícího informujte na začátku semestru a tuto informaci mu ještě připomeňte ke konci semestru, kdy se blíží tzv. zkouškové období.

V případě, že potřebujete při zkoušce použít pomůcku nebo např. psaní testu absolvovat samostatně v klidné místnosti, je vhodné informovat o této skutečnosti i kontaktní osobu, která může s realizací zkoušky také pomoci.

Závěr

Máte k dispozici příručku, kterou jsme připravily pro vysokoškolské studenty se specifickou poruchou učení. Snažily jsme se v ní postihnout oblasti, které se ukazují jako nejvíce problémové. Zpracovaly jsme ji formou dotazů, se kterými se na nás studenti často obracejí. Doufáme, že Vám touto formou může pomoci k rychlému zorientování se v systému podpory a služeb určených pro uchazeče a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami na vysoké škole, s důrazem na postupy realizované na Univerzitě Karlově, konkrétně na Pedagogické fakultě.

Kromě základní orientace v tom, co jsou specifické poruchy učení, jsme Vám poskytly také krátké informace o typologii specifických poruch učení. Vyučujícím, u kterých budete žádat o modifikaci v rámci studia, může tato informace pomoci v porozumění uplatňovaným přístupům, které jsou doporučovány v rámci funkční diagnostiky.

Další informace jsme podaly ve vztahu k etapám vysokoškolského studia – tedy zda jste zatím uchazečem se speciálními potřebami nebo jste již studentem se speciálními potřebami. Obě skupiny si zaslouží uplatňování podpůrných přístupů, které Vám umožní vyrovnat se s obtížemi, které souvisejí s Vaší specifickou poruchou učení a které také přinášejí specifické potřeby – modifikace v přijímacím řízení nebo ve studiu.

Byly bychom rády, kdybyste nám dali zpětnou vazbu a případně také upozornili na další problémové situace, se kterými se v přijímacím řízení nebo při studiu setkáváte. Můžeme pak naši metodickou příručku rozšířit, ale také přizpůsobit Vaším potřebám konkrétní formy pomoci, a to ať na úrovni studijního poradenství, tak odborného psychologického a speciálně pedagogického poradenství, které poskytuje naše *Akademická poradna PedF UK*.

Přejeme Vám hodně úspěchů ve studiu!

Literatura

- Butterworth, B., Varma, S., & Laurillard, D. (2011). Dyscalculia: from brain to education. *Science* (New York, N.Y.), 332(6033), 1049–1053.
- Lyon, G.R., Shaywitz, S.E. & Shaywitz, B.A. A definition of dyslexia. *Ann. of Dyslexia* 53, 1–14 (2003).
- Kol. (2020). *Online výuka u studentů se speciálními potřebami – nároky a možnosti zvládnutí. Metodické doporučení pro pracovníky PedF UK*. Praha: PedF UK. Dostupné z: https://pedf.cuni.cz/PEDF-260-version1-studenti_se_sp_on_line_vyuka_27_10_2020_final.pdf.
- Možnosti podpory* (n.d.). *Asociace poskytovatelů služeb studentům se specifickými potřebami na vysokých školách*. Dostupné z: <https://www.ap3sp.cz/podpora-pri-studiu-na-vs/moznosti-podpory/>.
- MŠMT (2020). *Metodické doporučení pro vzdělávání distančním způsobem*. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/metodika-pro-distancni-vzdelavani>.
- MŠMT (2022). *Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám pro rok 2022. Příloha č. 3 Metodický pokyn k financování zvýšených nákladů na studium studentů se specifickými potřebami*. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/pravidla-pro-poskytovani-prispevku-a-dotaci-verejnym-vysokym-8>.
- Univerzita Karlova (2017). *Opatření rektora 23/3017. Standardy podpory poskytované studentům a uchazečům o studium se speciálními potřebami na Univerzitě Karlově*. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-8144.html>.
- Smečková, G. (2014). *Student se specifickými poruchami učení na vysoké škole*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Zelinková, O. (2012). Dyslexie u studentů vysokých škol. *Psychologie pro praxi*, 1–2, 49–64.

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
Akademická poradna PedF UK
<https://pages.pedf.cuni.cz/poradna/>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Výzkum, vývoj a vzdělávání

MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY